

Učiteljski Tovarš.

~~~~~
List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. septembra 1870.

List 17.

Pazljivost.

Večkrat tožijo učitelji ali starši, da se otroci kaj slabo učé, in vendar je učenik dosti razumen, pridno dela, ter si prizadeva, da otrokom vse umevno in razločno dopové. Kaj je tedaj vzrok slabega napredovanja? Otroci niso pazljivi, ne poslušajo nauka, zato je ves trud zastonj. Hočemo tedaj nekoliko govoriti od pazljivosti. Mogoče, da bo med tem tu in tam kakošno zernice, katero bo enemu ali drugemu koristilo.

Pazljivost je že človeku prirojena, se vé, da se od kraja obrača le v to, kar životu v živež služi. Nagon samega sebe ohraniti dela pri otroku, da se mu vedičnost zbuja, da postaja pazljiv.

Kako naj se ta pazljivost vadi, ne bomo tukaj opisovali, to je dolžnost tistih, ki otroka šoli izročé; to pa je gotovo, da ima vsak otrok, kedar v šolo pride, več ali manj zmožnosti do opazovanja. Kaj pa, da to ni tista pazljivost, ktere učitelj potrebuje, a nagon je zbujen, učitelj ga mora le prav vravnati in voditi, da ugaja namenu.

Kar otroka zanimiva, to tudi rad opazuje. Otroka pa zanimiva le to, kar mu je prijetno, kar more razumeti.

Kolikor bolj vabljev ali mikaven bo tvoj poduk, toliko bolj pazljiv bo otrok. Ako si prisilil otroka k pazljivosti, potem bo tvoja naloga, da jo znaš ohraniti.

Naj prej vse odpravi, kar bi pazljivost pri otrocih odvráčevalo. Drugič moraš pa, prizadeti si, da ostane pazljivost zmirom živa. Kraj, osebe dajo otroku povod, da se v pazljivosti moti. Tedaj odstrani iz učilne sobe vse reči, ktere niso tam neogibljivo potrebne, kajti vse, kar čute budi, jim

daje dosti opraviti. Ako zapazi otrok med naukom neznano ali nenavadno reč, njegova pazljivost, ako ni popolnoma zginila, je vsaj razdeljena. Tedaj ni priporočevati, da bi v šoli preveč podob viselo. — Podobe ali slike so pa potrebne pri nadzornem nauku. Gotovo da; bolje pa bi bilo, le tisto podobo v šolo prinesti, ktera se ravno rabi, in je poprej v šolo ne prinesiti, dokler se ne rabi. Da pa reči, ktere so potrebne v šoli, otroka ne motijo, naj ga pa učitelj popolnoma ž njimi soznani. Kedar jih pa enkrat do dobrega poznajo, potem jih več ne motijo. Vse nenavadno nad otroci ali pri učitelju naj se odpravi, preden se začénja nauk. Vsaka naj manjša stvarica otroke moti, n. p. če ima njegov sosed novo obleko, ali če je kaj opraskan, da se je kaj udaril na glavi, na roki i. t. d. Tudi tukaj bi pred odvernili otroke od tega, dokler se nauk še ni začel; n. pr.: sedaj imaš novo obleko, pazi, da je ne pomažeš prehitro, sedaj pa moraš bolj priden biti, ali v drugem slučaju: si pa že zopet neroden bil in nisi dosti pazil, dirjaš okoli, kakor brez glave. Potem je mogoče, sim in tje kakšen nauk vplesti. Naj se nihče ne smeja! Malenkosti večjidel odvrčajo pazljivost pri otrocih, in nasvetovana sredstva so ravno tudi malenkosti, ki ne prizadevajo dosti truda in težave. Učitelj naj se pa sam za se ogiblje vsega nenavadnega v svoji obleki, v svojem obnašanju, ker sicer bi se obračale vseh oči v njega. Previden učitelj bo otrokom iz pred oči jemal vsa jedila, vse igrače, vse bukve, sploh vse, kar jih med naukom béga in odvrčuje od pazljivosti. Pred vsem pa je potreba, da je pred naukom vse lepo tiho in mirno. Med tem pa pazi na vsako besedo, na vsako gibanje pri otrocih; pazi pa tudi na samega sebe in razvade, ktere imaš morda nevedoma na sebi, ktere pa otroke zeló motijo, opusti in prizadevaj se, da se v tej reči poboljšaš. Kedar si vse storil, da bi bili otroci pazljivi, pa dalje skerbi, da jih ohraniš v pazljivosti. Velikrat se zgodi, da se v tem trenutku, ko vse pazno posluša, na ulicah kaj oglasi, da dež na okna začénja škropiti, da kakšen voz močno zaropotá. Takrat je vse zastonj tirjati, da bi bili otroci pazni, in bolje je, da za nekoliko časa prenehaš; kedar jih pa vreme zmoti, takrat jih pa sam napelji, da se malo oddahnejo in jim to reč razloži, potem pa sami ne bodo več k oknu zijali.

Nekteri učitelji menijo, da so otroci že pazljivi, ako le nekteri v razredu dobro odgovarjajo. To ni zadosti, vsi morajo

paziti, vsi morajo sodelovati, nihče ne sme varen biti, da bi ga učitelj ne poklical. Zarad tega naj otroci nikar verstoma ne odgovarjajo in ne beró; nikar ne dopuščajmo, da bi otroci odgovarjali, kedar bi se jim zljubilo; nikar ne bodimo zadovoljni, če otrok le na pol odgovarja, kedar more v celih stavkih odgovarjati. Tudi je treba paziti na to, da imajo vsi razredi, kjer jih je po več v eni šoli, kaj opraviti. Otroci, ki nimajo opravka, morajo biti nepokojni in druge motiti.

Nikar se predolgo ne mudi pri stvari, ktera je otrokom težka. Ako opešajo, prenehaj, kajti pazljivost se potem dá težko prisiliti. Tudi, kedar si sam vtrujen, prijenaj, da potem drugikrat z večjo pazljivostjo začneš. Nikar pa ne hodi predač od reči, ktero obdeluješ. Otroci se potem razgubé v svojih mislih, in navadiš jih nestanovitnosti in zbeganosti, in ne prideš do namena. Tega se pa gotovo ogneš, ako že stvar pred naukom dobro prevdariš, in če tako pripravljen stopiš pred svoje učence, in jih varuješ raztresenja. (Konec prih.)

Stari in mladi Slovenec.

Š.

Šaljenü.

O. Šaljenü part. furens, bogoml šalenü daemonio corruptus; šaliti, šalinü.

S. Nsl. šala iocus, hrov. facetiae, rus. šalü hydrophobia, čes. ošaliti decipere.

Šara.

O. I šarü m. color p. cvêlini, šarota, - olinü obrazü, - rovinü vidü, o - šariti - rjati - rovati vlasü tingere, šarjenje scriptura, pictura, šaričij, šarinica pictor, šarêti se varium esse.

S. Šar je nsl. maculosus, hrov. šaran, bulg. šerên varius.

Šeperati.

O. Šeperaja - ješi, - rovati - ruja - ješi nugari, garrire; - rjenje nugae, garrulitas.

S. Špetirati se (disputare), bi si kdo mislil; a primerjate prav nsl. šopiriti se superbire.

Šija.

O. Sija iugulum, collum, cf. scr. si iungere.

S. Nsl. šija genick, halshaut des ochsen, šinjak collum.

Štenica.

O. Štenica je f. canis, štenę, šteniči catulus.

S. Tudi nsl. ščene, - eta, ščenec, ščencič t. j. psiček.

Štībítati — šípítati.

O. Štībīšta - šteši fritinnire; šípīšta - šteši sibilare, šípūtū - potū - pūtanije susurratio, -tilivo blaese — glagolati de puero, - tīnikū susurrator.

S. Ščebetati je nsl. blaterare, ščebetulja; šepetati; šapetati susurrare.

Štīnati se.

O. Štīnā - neši se minui, deficere; od tod štīpenije, štīpī m. eclipsis; vrēme ščepomū; rad. štīp -.

S. Kako se vjema s tem nsl. u čep plenilunium? Navadno ščip, šip, šep, hrov. ščep, serb. uštap.

Šuj.

O. Šuj adj. sinister, šujca sinistra, šujčīnikū qui ad sinistram est.

S. Nsl. s švico schraege, po ševi schraeg, zid je na šijo zidan; serb. šuvaka laeva, čes. šever schiefe scr. savja gr. σκαίος lat. scaevus.

Šumū.

O. Šumēnije sonus, sonitus, kakor šuma f. silva, ni fallimur: si poljemī i šumomī; nota geraeuschi saxonici Transilvaniae esse silvam; šumīnū adj. ebrius, otū vina, nikītože šumīnī bystī otī vody; cf. germ. rausch, rauschig.

S. Po hrov. serb. velikrat tudi nsl. šuma silva, šum pa je sonitus, delectus aquae.

Šęga.

O. Šęga je scurrilitas, šęgati - govati iocari, šęgavū adj. p. jazykomū; šęhavū inconstans.

S. Šęga je nsl. mos, vendar tudi calliditas, iocus, šęgav witzig, astutus.

Šętati se.

O. Šętaja - ješi se fremere, nugari; sine se: onī umirajeti, a ty šętaješi; - tanije fremitus, fastus, audacia, incur-sus, šętavū adj. audax.

S. Šetati se in brez se t. j. ambulare; šetovati festinare, bulg. šeta, čes. šátati vacillare.

Ju.

Junakū.

S. Junakū imate nsl. miles, athleta, heros; junica lat. iunix, junec lat. iuvenus; a staroslovenskih oblik je dokaj, ktere naj mi rabijo tu in tam.

O. Junū adj. p. tēlomī; junakū, junota, junosa m. iuvenis; junakvica, junica, junotūka puella, junosa adolescentis; junosti p. orlja, - notistvo, - nočivistvo iuventus; junostinūtiskī - stvinū, junosinū - šiskū; juniti se iuvenescere, juninošistvovati, junēti se et sine se vigere, iuvenari; junīci taurus, vitulus, junica iuvenca, junē iuvenus.

Misli o učiteljih.

(Konec.)

Ne smel bi se pa otrok kaznovati zaradi tega, ker je nepazljiv, ker slabo stori svojo nalogo, ker prepozno v šolo pride, ker take navadne plosknice ne sežejo v živo in torej otroka tudi ne odvrtačejo v prihodnje od takih pregreškov. Ako se to pogosto zgodi, se otrok več ne zmeni, samo misli si, da kolikorkrat se kaznen ponovi, da tolikokrat se mu krivica zgodi, in tako se vnema sovraštvo do učitelja. V takih okoliščinah naj se poskusi, ali ne bi prijazen pogled, resen obraz, dostojno obnašanje, prijazno opominovanje več koristilo, ko palica. Kedar se pa take navadne napake ponavljajo, naj se učitelj vpraša, ali je tudi od svoje strani vse storil, kar mu je bilo mogoče, da odstrani te napake, ktere imajo v lahkomišljenosti, včasih tudi na videz v hudobiji svoje korenine. Naj se vpraša, če je tudi dal nalogo tako pripravno, da jo otrok more lahko in z veseljem delati? če je pri podučevanju dosti živ in vnet, da je predlog podučevanja za otroke tudi mikaven? če si je prizadeval njih voljo vterjevati, da radi storijo, kar se tira? Ako si učitelj na taka vprašanja v resnici more odgovoriti: od moje strani sem storil vse, da pospešim zaželjeni napredek, in pri vsem tem se še nahajajo napake, ki žugajo vse veselje do podučevanja odvzeti. V taki okoliščini si misli, da

si zdravnik, ki se tudi ne sme jeziti, ako njegova zdravila nimajo zaželjenega vspeha, ampak on mora misliti na nove pripomočke, od katerih sme pričakovati boljšega izida, pa nikdar ne daje kaj škodljivega. Napak pri otrocih so tudi krive bolezni, katerih smo morebiti sami krivi, ker v začetku nismo prav z njimi ravnali, torej moramo imeti poterpjenje z bolnikom, svoje in tudi napake drugih pri ravnanji z otroci popravljati, nikoli pa ne smemo rabiti sredstev, od katerih smo sicer prepričani, da napake v trenutku popravijo, pa pozneje še hujše rodijo. Kedar ljubezen neha, je tudi vse drugo z ljubeznijo zgubljeno.

Videli smo, kako se more varovati, da se ljubezen ne zgubi; ljubezen pridobiti je lahko, ako se le vedno enaka kaže. V kratkem rečem o ljubezni ko podlagi človeškega odgojevanja: Kar se s silo in strahom pridobi, terpi le trenutek, ker strah neha, kedar hudo več ne mika; moč ljubezni pa seže do serca, se tam vkorenini in tam rodi hvaležnost, dobrovoljnost, dopadljivost, prijaznost in vse družinske čednosti. Po navodu ljubezni, ktera je bila otroku pri izreji domá in v šoli vcepjena, stopi mlad človek v življenje, kjer se ima sam voditi in k vsemu dobremu priganjati.

Gotovo mi priznajo vsi sodelavci, da smo v nevarnosti zadeti na skalo, kjer bi se nam znali razbiti vsi storjeni in ponovljeni dobri sklepi in to pri vsem dobrem spoznanji in pri najboljši volji. Kdor ni prepričan, da je šola kraj, kjer si mora učitelj lastne moči uriti, kjer ima samega sebe premagovati, bi morda napčno obračal pesnikove besede: „Stara je vsa teorija, vedno zeleno je drevo življenja“, in staro ropotanje in kaznovanje bi se vnovič pričelo in nova palica bi se vrezala.

Stopimo torej v šolo, potem ko smo dobro premišljevali, kar je bilo rečeno, in ohranimo naj boljšo voljo in naj terdniši sklep, otroke prav kerščansko odgojevati.

Naloge, ki jih jim daješ, moraš po več časa pripravljati, in jih tako sestaviti, da je otrokom mogoče jih narediti; v šolo je treba z veselim obrazom priti in malih napak ne visoko ceniti; s tem si učitelj tudi svojega notranjega miru ne podere; varovati se je treba, da se nikomur ne stori kake krivice; potem sme se upati, da smo pri spolnovanji svojih dolžnosti na pravi poti.

Z veseljem naj začénja vsaki svoje delovanje; otroci se veselijo prijaznega učitelja, mu že z očmi naznanijo, da ga hočejo radi vbogati, se pridno učiti, in pri vsem tem vender

le ostanejo otroci in se lahko povernejo v svoje stare navade in napake, ktere izhajajo iz lahkomišljenosti; učitelj pa mora biti možat in miren. Misli naj si: kolikor sile sam sebi storiš, za toliko si pri otrocih na dobičku. On se zopet zbere in še enkrat prav vnet začénja z nevtrudeno ljubeznijo, in zopet se mu nekaj časa dobro godí. Tako se več ur, dni, tudi tednov sam s sabo vojskuje; ali bliža se mu zopet neugodni čas. Kedar pomisli, kako težko se je vojskoval dni in tedne, kedar pa nasproti vidi, kako malo otroci spoznajo, da si je z vsemi močmi prizadeval, njih ljubezen pridobiti, si misli, da otroci še niso sposobni za tako vodilo, in s toliko večjo nejevoljo začne zopet razsajati in kaznovati, ter tako svojemu boljšemu prepričanju nasproti ravnati. Pa srečen je še učitelj, kteri se zaveda, da ravná svojemu prepričanju nasproti; on se bo vendar pred ali pozneje vernil na pravo pot, ker previdi, da se je s tem, ker je odstopil od prave poti, čedalje bolj zašel od svojega cilja in konca, otroke v ljubezni voditi. On ostane pri svojem terdnem sklepu: „jaz hočem biti dober učitelj“, zatorej zopet vstane ter gre z novim pogumom na vojsko, in premaga samega sebe. Njegovo vsakdanje vodilo je opominovanje sv. Pavla I. Kor. 15, 58: „Tedaj, moji ljubi bratje, bodite stanovitni in nepremakljivi, obilni bodite vselej v delu Gospodovem, ker veste, da vaše delo ni zastoj v Gospodu“.

In tako bo dospel tako dalječ, da bo tudi pripomogel, da se izverši namen šole: Blagor vseh kraljestev, sreča vseh narodov in blagoslov kerščanske cerkve je zastavljeno le na pravo vodilo mladosti. Sirova serca se nagnejo k priljudnosti, nevkretni in strašljivi bodo gibčni in koristni. Bogočastje, ljubezen do starišev, pokorščina do gosposke in postav, ljubezen do domovine, vse to je sad dobre izreje otrok in pravega vodila.

Jan. Pintbach.

P a s i z e m l j e.

Spisal *Fr. Govekar.*

(Dalje.)

Vročí pas zemlje.

Vročí pas je o obeh straneh osi in med povratnima potoma, je 700 milj širok, in znese skoraj $\frac{2}{5}$ delov zemlje. V vročem pasu imajo le dva letna časa in sicer zelo vroče in suho

poletje, in namesto zime pa malo deževje. Dnevi in noči so skoraj vedno enako po 10 — 14 ur dolgi. K vročemu pasu prištevamo srednji del Amerike, večji del Afrike, južni del Azije z otoki vred in severno polovico Holandije. V tem pasu dospè bodisi rastlinstvo ali živalstvo svojo naj višjo stopinjo gledé svoje lepote, moči ali mnogoverstnosti in obilnosti. Praprotna in druga mala zelišča zrastejo v tem pasu enako visokim in močnim drevesom. Različne trave, ktere vidimo po naših senožetih in poljih, zrastejo tukaj, post. v izhodnji Indiji, 60' do 70' visoke, in njih bilke in cevi so debele kakor bruna, ktera rabijo za različne stave in poslopja. Posebno odlikuje se v tem pasu neka sijajno in veličastno rasteča terstika, imenovana „Bambusrohr“. Gojzdno drevje je po številu različnih plemen, kakor tudi v še enkrat višji rasti od naših navadnih dreves, ter raste po nekterih krajih tako gosto, kakor si le misliti moremo. Samo edini pas Afrike ima nad 13.000 različnih plemen. Rastlinstvo tega pasa prekosi v vsakem oziru vse druge, kajti drevesa so tukaj skoraj dvakrat tako visoka, kakor naši dobi ali hrasti, njih listi in peresa so večji, zelenjeji in svitleji, cvetje lepo, veliko in veličastno, podobno našim lilijam, sadja pa skoraj preobložena in prenapolnjena. Na senčnatem obrežji „Magdalenine reke“ ovija se neka cvetica „Aristolochia“; indijanski dečki se ž njimi pri svojih igrah pokrivajo, kajti njih cvetice imajo 4' obsežka. V južno-indijanskem otočji je pa „Bafflezia“ v 3' obsežka, in tehta ena 14 funtov. Posebno polno rastlin pa so ameriškanski in afrikanski gojzdi, kjer jih sekira še ni dosegla. Tu so gojzdi tako gosti, da jih solnčna svetloba še ni nikdar prederla.

Tik potokov in rek rasejo gosti terstovi germi, zraven njih se pa vzdiguje drugo 30' do 40' visoko snopju podobno terstje. Tudi rastejo tu 15' do 20' visoka praprot z okroglimi senčniki. Nad vsemi temi bogatimi, sočnatimi in lepo zelenimi rastlinami pa se dvigajo visoko v nebo gosti verhovi gojzdnega drevja, vsi lepo opleteni, oviti in polni naj lepšega in dišečega cvetja. Neštevilno muhovnikov in vanilj kuka iz vseh kotov vej, njih perje je po čevelj dolgo, in je podobno steklenici. Naj čudnejših podob in veličastniših barv je njih cvetje. Na deblu najdeš kraljevska jabelka s 3' do 4' dolgim in eno ped širokim perjem, na njih konceh pa steklenicam podobne s hladno vodo napolnjene žaklje ali vreče, v

kterih navadno žabe stanujejo. Tako razveseljuje velikokrat eno samo drevo bolj prebivalce tega pasa, kakor vert, ki je nasajen z naj bolj mnogoverstnimi rastlinami, različnimi barvami in podobami.

Prištevajo se tudi v versto gojzdnega drevja palme, in neko drevo (Flaschenbaum), ktereга bičini sad prebivalci kakor posodo vedno seboj nosijo. Še večje drevo je „lončnik“. Sad tega drevesa je 6" visok in 3" širok, je loncu podoben in pa s pokrivalčkom pokrit. Tudi Tuka neke mirtinega plemena s zlatorumenimi grodi in še na tisoče lavorov prištevajo se v to versto. Med koprivjem zapazimo „Armelechterbaum“, na katerem stanuje tihohod (Faulthier). Deblo te rastline ima navadno po 60' navpik stojećih vej, ktere se tako zrašćajo, da se v kratkem vidi, kakor velika marela. Risje njegovo stoji na 2' — 5' visocih in drobnih vejah. Posebno koristna drevesa so še tudi „Fernambuk“ in Mahagoni, kakor tudi sladkorni javor, ker iz soka njegovega prideljujejo ododni prebivalci sladkor.

(Konec prih.)

P o s t a v a

o varstvu ptićev, za poljedelstvo koristnih. *)

§. 1. Jemati ali pokonćavati jajca in gnjezda vseh divje živećih ptićev izvzemši onih v dodatku A navedenih škodljivih plemen in verst, je prepovedano.

§. 2. Loviti ali moriti v dodatku A imenovane škodljive tiće je pripušćeno o vsakem času.

Vsi drugi ptići se ne smejo niti loviti niti moriti od 1. febr. (svećana) do konca avgusta (malega serpana).

§. 3. Tićja plemena, navedena v dodatku B, smejo se od 1. septembra (kimovca) do 31. januarja (prosenca) brez daljnega privoljenja loviti ali moriti, ako lastnik zemljišća temu priterdi in to priterditev poveri občinski predstojnik.

§. 4. Izjemoma smejo se ptićja plemena, v dodatku C navedena, loviti in moriti od 1. septembra (kimovca) do 31. januarja (prosenca) na podlagi lastnikovi poverjene, v 3. §. omenjene poterditve s politićne okrajne gosposke privoljenjem, danim za eno leto.

*) Veljavna za vojvodstvo Kranjsko, poterj. po ces. sklepu od 17. jun. 1870,

Pri tem privoljenji je na tanko paziti na to, ali se ptičji lov sme pripustiti z ozirom na razmere zemljiškega obdelovanja.

Prošnje imajo vlagati se po občinskem predstojništvu, katero ima izreči, ali naj se pripusti ta lov. Vsako privoljenje mora se naznaniti dotičnemu občinskemu predstojništvu.

§. 5. Da se ptiči smejo streljati s puškami, treba je razun lastnikove, v 3. in 4. §. ukazane priterditve tudi onega, ki ima pravico do lova.

§. 6. Prepovedano je ptiče loviti:

- a) z oslepljenimi vabniki, in
- b) z zagrinjalnimi in zataknenimi mrežami na nizkih živih plotih in germéh, kakor tudi z zadergami (zankami, žimo).

§. 7. Politična okrajna gosposka izdá v primerljeji 4. §. o danem privoljenji listek z uradnim pečatom. Na ta list mora zapisano biti imé in oseben popis opravičenca, okraj in čas, za kateri se je dalo privoljenje, kakor tudi pogoje, ktere je gosposka potrebne spoznala za vsak primerljej.

Ptičar se mora pri izverševanji svoje pravice v primerljej 3. §. s pismeno lastnikovo priterditvijo, v primerljeji 4. §. pa s privoljenjem politične okrajne gosposke izkazati.

§. 8. Teržiti s ptiči, v dodatku B in C imenovanimi mervimi ali živimi, v času v 2. §. prepovedanem vjetimi, je prepovedano.

Ptiči imenovani v dodatku C se pa tudi brez ozira na čas, v katerem so bili vjeti, ne smejo mervti nikdar prodajati.

§. 9. Prestopke predstoječih določeb ima občni predstojnik z globo od 1 — 10 gold., in če se ponové, do 20 gold., ali če prestopnik ne more plačati globe, z zaporom od 12 ur do 4 dni kaznovati, otroke pa po šolskih predpisih. Razun tega se odvzame vse lovilno orodje in vjete živali, žive pa se precej izpusté.

Globe in skupilo za odvzete stvari se dadó v občinsko blagajnico.

§. 10. Kazenska obsodba se stranki ali pismeno pošlje, ali pa se jej vpričo dveh prič ustmeno naznani v občinski pisarnici. V tem primerljeji morate to naznanilo in dan, kateri so je to zgodilo, prič poterditi na kazenski obsodbi.

§. 11. Pritožbe zoper odrečeno privoljenje ptičjega lova ali zoper pogoje, sklenjene s privoljenjem (4. in 7. §.) se pošiljajo do politične deželne gosposke in dalje do ministerstva

za poljedelstvo, pritožbe zoper kazensko obsodbo (9. §.) pa do politične okrajne gosposke. V prvem primerljeji se morajo pri politični okrajni gosposki, v drugem pa pri občinskem predstojništvu ustmeno ali pismeno vložiti in to v 8 dneh od storjenega naznanila ali od prejete obsodbe.

§. 12. Politični okrajni gosposki je dolžnost, paziti na to, da občinski predstojniki na tanko spolnujejo določbe te postave.

Politična okrajna gosposka ima zlasti skrbeti, da to postavo vsako leto decembra meseca in spomladi občinski predstojniki po navadnem načinu razglasijo v občinah.

§. 13. Opuščenje dolžnosti, ktere ta postava nalaga občinskemu predstojniku, politična okrajna gosposka kaznuje z globo od 10 — 20 gold., in ta globa se plača v občinsko blagajnico.

§. 14. C. kr. žandarmerija, gozdnarji, lovci in poljski čuvaji, potem vsi javni nadzorniki so dolžni, vsak prestopok te postave, ki ga izvedó, ovaditi občinskemu predstojniku.

§. 15. Za znanstvene namene sme politična deželna gosposka izjeme od določeb te postave privoliti.

§. 16. Ljudski učitelji so dolžni, šolsko mladino podučevati o škodljivosti podiranja gnejzd, lova in moritve koristnih tičev, ter jej zlasti vsako leto pred začetkom valjenja na znanje dati določbe te za varstvo ptičev dane postave in dotične prestopke odvracati, kolikor v njihovi moči.

§. 17. Vse druge določbam te postave nasprotujoče postave, ukazi in veleve zgubé svojo veljavo.

Dodatek A.

Orlova plemena — Die Adlerarten. Sokol selec — Der Wanderfalke. Sokol modronog — Der Blaufussfalke. Sokol pri-tlikovec — Der Zwergfalke. Sokolič (drevesni skolič) — Der Lerchenfalke. Škornjek — Die Gabelweihe. Černi jastreb (milan) — Der schwarze Milan. Skopec — Der Hühnergeier. Kregulj — Der Sperber. Račar — Der Rohrgeier. Uharica velika — Der Uhu. Srakopêr vèliki — Die grosse Sperelster. Sra-kopêr mali — Die kleine Sperelster. Sraka — Die Elster. Krokar — Der Kolkrabe. Vrana černa — Die Rabenkrähe. Vrana siva — Die Nebelkrähe.

Dodatek B.

Postovka — Der Thurmfalke. Seršenár — Der Wespenbussard. Dreskač — Der Zaretzer. Brinovka — Der Kranawetter. Kos — Die Amsel. Srakoper rujavi — Der Dorndreher. Šoga — Der Nussheher. Orehar (leščnikar) — Der Tannenneher. Dlesk — Der Kernbeisser. Pinoža — Der Nikawitz. Konoplišica morska — Der Meerzeisig. Vrabec domači — Der Hausspatz. Vrabec poljski — Der Feldspatz. Sternad — Die Ammern.

Dodatek C.

Jastreb mišar — Der Mausgeier. Kocasta kanja — Der Schneegeier. Sove (izvzemši uharico) — Die Eulen (ohne Uhu). Mravljinčar (kozomolzec) — Die Nachtschwalbe. Houdournice vélike — Die Thurmschwalben. Lastovice — Die Schwalben. Vrana zelena — Die Mandelkrähe. Udod (udob, smerdokavra) — Der Wiedehopf. Plezovt mali — Der Baumläufer. Berglez — Der Klener. Palček (steržek) — Der Zaunkönig. Kobilčar — Der Heuschreckenfänger. Muharček (pripodna penica) — Der Rohrsänger. Pénica terstna — Der Binsensänger. Slavec penica — Die Waldnachtigall. Slavec ponočna penica — Die Aunachtigall. Brolica — Das Müllerchen. Penica černa (černoglavka) — Das Schwarzplättchen. Penica ternjovka — Die Heckengrasmücke. Penica vertna — Die Gartengrasmücke. Penica pisana — Die Sperbergrasmücke. Srakopér rumeni — Der gelbe Spotter. Germovšica — Der Laubsänger. — Kovaček — Der Fitis. Rudečorepka vertna — Der Gartenrothschwanz. Rudečorepka domača — Der Hausrothschwanz. Tašica — Das Rothkehlchen. Tašica višnjeva — Das Blaukehlchen. Kraljički — Die Goldhähnchen. Beloritke — Die Steinschmäzer. Mala pevka — Die Braunelle. Senice — Die Meisen. Pastaričice (pliske) — Die Bachstelzen. Drozeg cikovt — Die Singdrossel. Brinovka mala — Die Weindrossel. Komatar — Die Ringelamsel. Drozeg plavi — Die Blaudrossel. Čertnik preterdi (slegur) — Der Steinröthel. Kobilar — Die Goldamsel. Muhovčki — Die Fliegenschnäpper. Vrana poljska — Die Saatkrähe. Kavka — Die Dohle. Škorec — Der Staar. Ščinkovec — Der Buchfinke. Lišček — Der Stieglitz. Čišek (sterlinec) — Der Zeisig. Dlesk zeleni — Das Hirngrillerl. Dlesk zelenkasti — Der Grünling. Kalin (popkar) — Der Gimpel.

Krumpež — Der Kreuzschnabel. Konoplenka — Der Hänfling. Škerjanci — Die Lerchen. Žolne — Die Spechte. Vijoglavka (vertoglavka) — Der Wendehals. Kukovica — Der Kukuk.

Ogled po šolskem svetu.

Iz Teržiča. (*Šolska letina.*) Navada je, da se konec šolskega leta po javnih učilnicah vsake verste izdajajo letna sporočila, da se vidi in vé, kako stoji šola s potrebinami in kako je mladež napredovala. Tudi pri nas smo že imeli razna sporočila ali pa samo suhe razredbe. Letos se nam je pa zopet pokazila vsa nada, ki smo jo imeli, da bi bili namreč tudi še kaj podučljivega o obrtniji, o bčelarstvu, ali o sviloreji, ali o kakem drugem gospodarskem oddelku med svet poslali. Šlo je to upanje zopet zavoljo tega po vodi, ker naš č. g. vodja Fr. Špendal ni hotel tako pokaženih imen ponatisniti dati, kakor je ima srenja pisati navado. Poslal je namreč imenovani gospod službeno do sr. predstojništva, ako srenja želi sporočila ali same razredbe, in ako tega želi, ali je dalje pri volji stroške plačati za tisk. Sr. predstojništvo je djalo, da naj se le razredba pošlje, da bo sama tisk preskerbela. Tega pa g. vodja ni hotel, tedaj je tudi letos letno sporočilo zaostalo. Drugo pa se je vse po redu delalo ko druga leta. Število šolarjev je nekako vlskemu enako, akoravno smo se jih več nadjali. Pri nas gre vse k rokodelstvu. Učenci so razun zimskega časa k sv. maši hodili in petje z orglami je pobožnost povikševalo. Prejeli so po štirikrati sv. zakramente. Praznik sv. Alojzija in prvo sveto obhajilo se je posebno slovesno obhajal. Učenci in učenke IV. in III. razreda so se tudi vpisali v družbo sv. Cirila in Metoda, IV. razreda pa tudi v društvo sv. Mohora. Molitev k sv. Cirilu in Metodu se opravlja pred šolo, bukve društva sv. Mohora so se pa po potrebi rabile ali tudi učencem posejevale.

Šolske nauke smo učili po navadnem učilnem redu, kar je pa gotovo težavno v šolah s štirimi razredi in tremi učiteljji in še posebno, ako se nalogam kar nobene veljave in cene ne odmerja. Sadje-rejo je podučeval sam g. vodja učence IV. razreda bolj teoretično kot praktično, se vé da, ker nimamo za to potrebnega verta. Prostora je sicer zadosti, pa ni ga, da bi prostor odkazal in odmeril. Iz sviloreje in bčelarstva jih je pa pisavec teh verstic podučeval ter jim pojasnoval na „Hartingarjevih tablah“, ki so v šolski sobi obešene in pod steklom s stanovitnimi okviri zavarovane, kar je dosti truda prizadjalo, ker so table z nemškim tekstom, učencem se je pa v teke po domače narekovalo, da so ložeje umeli in v spominu ohranili. Opo-minjali smo tudi učence, da naj si vse to ogledajo pri naših svilorejcih in bčelarjih, ki se že dalj časa s tem vkvarjajo ali pečajo. Dalje smo iz „Umnega gospodarja“ učili učence o zdravnih in strupenih zeliščih, da smo tako nemška in slovenska šolska berila pojasnovali. Potem smo tudi omenjali kristijanske navade pri hiši in po-

množenja dohodkov in se vé da tudi s tem pomanjšanje stroškov. Pozabili pa tudi nismo kuretine in drugih domačih živali i. t. d.

28. in 29. julija pa smo imeli očitne preskušnje. Ker nismo imeli (kakor omenjeno) tiskanih sporočil, tedaj je g. vodja tudi le pismeno naznanil pri sl. poglavarstvu in pri županstvu, kedaj da bo preskušnja zato menda tudi k prvim trem razredom ni bilo kaj poslušalcev; k zadnjemu pa se jih je drugi dan kaj obilno naraslo. Zavlekla pa se nam je tudi preskušnja od 9. zjutraj do 1 $\frac{1}{2}$ popoldan, kar so za ta dan primerne deklamacije in slovojevanje od šole in razne pesme nanesle. Naštel bi tudi deklamacije in pesme, pa bi se dopis preveč narasel. *) Predložili smo tudi poslušalcem spisnike, risanke, lepopisje in dekliska dela. Lepo posnažena soba je bila kaj okusno ozališana z omenjenimi gospodarskimi in drugimi tablami, pod katerimi so viseli zemljevidi, na ktere se je pri spraševanji kazalo. Popevalo se je posebno v III. razredu kaj lepo, s čimur si g. D. gotovo hvalo zasluži. Drugi dan je bila maša z dvema blagoslovoma in po maši zahvaljena pesem, pri kateri so učenci in učenci Boga hvalili po prestanem trudapolnem delu.

4. pr. m. pa je peljal g. vodja učence in učenke IV. razreda na Nemške Brezje, kjer smo pri 3 sv. mašahpeli, potem pa se ohladili pri tečni kavi itd. Tudi tu so se ponavljale vse znane pesmi in tako tudi med potjo skozi Ljubno, kjer smo še v cerkvi nektere svete zapeli. In tako so se pričele kaj vesele počitnice med petjem in s poskušnjami v telovadbi. Hvala lepa v imenu učencev g. vodju za tako prijetni dan!

Naj še omenim dosti lepo šolsko obiskovanje. Za to je gotovo kaj pripomoglo tudi to, ker v. č. g. župnik pri preskušnji zanikerne učence svaré. V zadnjem razredu pa ni ne eden nalašč izostajal, raji bi se domá zamerili, ko v šoli. In tako nam ni bilo treba zanikernih obiskovalcev tožariti, kar le sitnosti dela šoli, učiteljem in vradnijam. Kar pa šolski denar zadeva, je pa tako britko, da bi kaj lahko dolg spis o njem napisal, pa pri tej priliki samo vprašam: Kedaj bude bolji? **)

L. K.

Iz Poloma na Kočevskem. Tu pa tam se že mladina podučuje v kmetijstvu; gledé tega važnega nauka pa se vendar mora reči, da se je do sedaj ljudska šola vse premalo pečala z naukom o umnem kmetovanji. Brez tega nauka ljudska šola nikakor ne zadostuje svojej nalogi, in rekel bi, da je v kmečkih ljudskih šolah za verskim ukom nauk o kmetijstvu naj potrebníši.

Kaj je velika večina našega ljudstva? Koliko kmečkih učencev prestopi na leto v glavne in iz teh v srednje šole? Treba je, da bolj kot do sedaj se vprihodnje ljudska šola pečá z umnim gospodarstvom. Posebno naj bi se ta nauk razširjeval v nadaljevanski šoli. Učnih pripomočkov o tem — hvala Bogu — nam ne manjka! Imamo izverstno „kmetijsko kemijo“, imamo „Umnega gospodarja“ in druge tehtne časopise in spise, ki govoré o kmetijstvu. Da tudi slavna vlada

*) Kaj je pri IV. razredu nazoči c. k. komisar o tem spraševanji djál, si pa ne upam povedati, da se mi ne bo očitalo bahanje ali pometanje. Pis.

**) Glej „Tov.“ 15. maja 1869.

cení ta nauk, se vidi, ker je osnovala „gospodarsko šolo“ ali „politehniko“ za ljudske učitelje. Mnogo ljudskih učiteljev se je izobraževalo na Dunaji v tej šoli, in mislim, da bo še mnogim dano se vdeleževati gospodarstvenih ukov v imenovani šoli. Hvala pa bodi tudi verlim bratom učiteljem, ki te nabrane nauke tudi drugim priobčujejo. Kakor nam je predlanskim g. Tomšič po „Novicah“ mnogo lepega pisal, kar je slišal na Dunaji, ravno tako zvesto in marljivo nam popisuje g. Levičnik v „Tovaru“, kar se je vlani učilo v gospodarski šoli. Zeleti je, da bi tudi prih. leto kateri od gg. učiteljev, ki so šli letos v gospodarsko šolo v Gradec, posnemal ta zgled. Spodbujajmo eden drugega, verli bratji, ter nabirajmo si mnogoverstnih ved o kmetijstvu! Trudimo se vsak po svojej mōci in zmožnosti, da pomagamo kmetu do boljše prihodnosti; saj po kmetijstvu se širi materialno blagostanje vse dežele in vsega národa! Če je kaj pri ljudski šoli pomankljivega — je gotovo to, ker se je do sedaj premalo oziralo na nauk v kmetijstvu. Kmet gleda le na materialne koristi šole. Ako bode videl, da se njegov sin res kaj koristnega za njegov stan uči v šoli, ga bode šola veselila, in ji bode zaupal.

Veseli me, da se je g. dopisnik z Iga v „Tovaru“ oglasil na moj dopis v 14 l. „Tov.“, ter nam pokazal pomanjkljivosti „Stangerbergerjeve knjige“, ki sem jo jaz v imenovanem dopisu hvalil. Moj namen ni bil, natančneje o imenovani knjigi govoriti; to pa vsi vemo, da ni je popolne stvari pod solncem. Če kdo tū ali tam zapazi kaj pomankljivega, naj le javno kaže, ker tako pospešuje občno korist!

Očitna spraševanja so se v našem šolskem okraju začela 8. pr. m., ter se bodo končala prve dni tega meseca. *Ivan Zarnik.*

Iz Ljubljane. Slavno ministerstvo za bogočastje in nauk je ravnokar na svetlo dalo načert za izobraževalnice učiteljev in učiteljic (Lehrplan der Bildungsanstalten für Lehrer und Lehrerinnen). Za I. in II. razred izobraževalnice bode ta načert veljal že s prihodnjim šolskim letom 1870—71. Učnih ur na teden bode v I. in II. razredu 30, v III. in IV. razredu pa celó 33 na teden. Lepo je sestavljen ta načert in tudi prav primeren sedanjim potrebam v ljudski šoli, in učitelji se bodo po tem načertu mnogo mnogo več, kot sedaj, učili in za svoj resni stan lepo pripravljali, toda vpraša se le: ali se bodo za učiteljski stan sposobni mladenčiči in deklice tudi zadostno zglaševali, ali ne, dokler ni še vredjen in zboljšan materialni stan ljudskega učitelja?

— Dobili smo tudi že natančni red in načert za podučevanje v ljudski šoli, ki bode tudi že prihodnje šolsko leto (1870—71) začasno veljal. Tudi pri tem načertu vidi se, da se je rodil v hiši skušenih šolskih izvedencev in bode, ako se tudi vredí še po okoliščinah posamesnih dežel in krajev, lepo kazal pot boljšemu napredku v ljudski šoli. O obeh teh načertih bodemo prihodnjiče obširneje govorili.

— Učitelji in šole, ki so od deželnega odbora po dogovoru z deželno vlado onih 1000 gold., ki jih je lanski kranjski deželni zbor dovolil za pospeh poduka v kmetijstvu dobili, so ti-le: Jan. Barlé v Ipavi, Juri Vraníč v Preserji, Jože Pavčič v Velikih Laščah, Bern. Jevnikar v Žužemberku, Janez Pečar v Kostanjevici, Fr. Kenda v

Semiču, Fr. Praprotnik v Lescah, Fr. Golmajer v Dobu, Fr. Jurman na Vačah, Mat. Petrič v Grahovem, Mat. Hudovernik v Horjulu. Greg. Arko v Trebnem, Mih. Kokošinek v Kočevski Reki, Mat. Germ v Adlešičah, Jern. Štamcar v Vodica, Jan. Sajč v Predosljih, Jož. Levičnik v Železnikih, Fr. Govekar na Igu, Lovr. Arko v Zagorju, Karl Dermelj v Postojni, Ant. Jereb v Knežaku, Pet. Fleischman pri Beli cerkvi, Jak. Ukmar v Mošnjah. (Vsaki teh učiteljev je dobil 20 gold., šola pa lepo zbirko vertnarskega orodja, ki je tudi vreden čez 20 gold. Zraven tega je dobila vertnarsko orodje tudi šola na Uncu in šola v Hrenovicah 50 gold. za drevesnico.)

— V nadaljevalno šolo na c. k. učilniški šoli v Ljubljani od 24. avgusta do 27. septembra so poklicani naslednji gg. učitelji in podučitelji:

Leopold Suhadobnik iz Šmartna pod Šmarno goro, Janez Strehovec z Verhnike, Jože Korban iz Velesovega, Valentin Kumer iz Teržiča, Franc Lunder iz Berda, Jakob Šerak iz Čemšenika, Matej Kračman iz Žaline, France Jurman z Vač; Šimen Lomšek iz Cerkelj, Blaž Tramšek iz Kerškega, France Zajec iz Planine (Stockendorf), France Schönbrun iz Metlike, Jernej Kimovec iz Lašč, Janez Per iz Srednje vasi, Janez Pokorn iz Logatca, Leopold Zupin iz Hotedersice, Janez Jeršič iz Postenj, Jožef Benedek iz Hrenovice, Kasper Hrovat iz Bleda, Alojz Jeršič od Št. Lorenca.

15. preteč. m. je v Radaunu blizo Dunaja umerl ljubljenec slovenskega národa, slavni

Dr. Lovro Toman.

Slovesen pokop njegov bil je 19. preteč. m. v njegovem rojstnem kraju — v Kamnigoricí na Gorenskem.

Nezvenljiva bode slava njegovim zaslugam.

Bog mu daj večni mir!

Prememba v učiteljskem stanu in razpis službe.

Nadučiteljeva služba v Dobropolji je podeljena učitelju Vincenciju Levstiku iz Sodražice, dosihmal še na Dobrovi.

Oddala se bode nadučiteljeva služba v Sodražici (s katero je tudi združena orglarjeva in cerkvenikova). Prošnje za njo se oddajajo pri c. k. glavarstvu v Kočevji do 15. t. m.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milič.